

Чланак високог представника за БиХ, Кристијана Шварц-Шилинга, “Босна коју воде Босанци”

Живимо у ери у којој се механизми одржавања мира и изградње државе налазе у средишту геополитичке дебате. И док Авганистан и Ирак пуне насловне странице, искуство Босне и Херцеговине још увијек је поучно.

Прије годину дана, на почетку мога мандата на мјесту специјалног представника Европске уније и високог представника међународне заједнице за Босну и Херцеговину, мислио сам да је изградња државе у овој балканској земљи дошла до прекретнице и да “квази-протекторат” више није одржив. Зато сам тврдио да је, више од десет година након краја рата, вријеме да грађани ове земље и њихове изабране вође преузму пуну одговорност за сопствену судбину.

Моји претходници су користили “бонска овлаштења” у пуном капацитету – ријеч је о праву да смјењују званичнике и намећу законе, уколико сматрају да је то неопходно да би се заштитио мировни процес. Био сам чврст у намјери да ова овлаштења минимално користим – да интервенешем само у случају да мир и стабилност, или сарадња са Међународним кривичним трибуналом у Хагу буду доведени у питање – и да ојачам концепт одговорности домаћих органа. Управо то сам и урадио.

Имао сам три разлога за такав приступ. Први је био филозофске природе. Увијек сам сматрао да се о грађанима Босне и Херцеговине, баш као и о грађанима других ратом разорених земаља, погрешно суди због недостатака које су њихови лидери показали у одређеним моментима у прошлости. Ово је

софистицирано друштво, са дугом историјом социјалне хармоније и политичког прагматизма, и не помаже чињеница да се оно и даље највише асоцира са девијацијом која је 1992. године довела до катастрофе. И даље сматрам да би издашно кориштење бонских овлаштења било контрапродуктивно. На тај начин, и даље би се одржавала штетна култура зависности, а домаћи актери били би онемогућени да изграде аутентичан, изворан послијератни политички консензус.

Други разлог био је практичне природе. Једноставно не бисмо били у стању утврдити који су аспекти изградње државе постали самоодрживи све док свеобухваност и интензитет међународног ангажмана замагљује истинске јаке и слабе стране у домаћем политичком процесу. Неопходно је суздржати се како би се видјело може ли Босна и Херцеговина сопственим снагама кренути напријед.

Треће, ЕУ, којој Босна и Херцеговина тежи да се придружи, јасно је рекла да ће законе који су потребни за даљу интеграцију, као што су закони о реструктурирању полиције и јавној радио-телевизији, сматрати прихватљивим само уколико их донесу надлежни изабрани органи. Те законе не може наметнути високи представник.

Годину дана касније, резултати варирају. С једне стране, босанскохерцеговачка економија је у сталном и мјерљивом порасту. БиХ се придружила Споразуму о слободној трговини у Средњој Европи (Централ Еуропеан Фрее Траде Агреемент – ЦЕФТА) и постала учесник НАТО-вог програма Партнерство за мир. Преговори о закључивању Споразума о стабилизацији и придруживању са ЕУ готово су окончани, и очекујемо да ће у току ове године доћи и до његовог потписивања, што је први корак ка пуноправном чланству.

С друге стране, мање је охрабривао начин на који је вођена предизборна дебата. Током кампање која је претходила прошлогодишњим општим октобарским изборима, лидери политичких странака су поновно заузели неке изузетно неконструктивне

ставове, какве нисмо виђали у протеклих десет година, упркос чињеници да су представници цивилног друштва, јаче него икада, артикулисали своје ставове и покушали да фокусирају пажњу политичара на егзистенцијална питања, као што су улагања, отварање нових радних мјеста и борба против сиромаштва.

Али, процес формирања коалиција на различитим нивоима власти се одвијао без помоћи и ангажмана међународне заједнице. Обећања дата током предизборне кампање обавезују нове локалне органе власти да настоје спроводити прагматичну политику, и да питање економског раста ставе на сам врх листе приоритета.

И даље вјерујем у одговорност локалних органа власти, али исто тако сматрам да процес транзиције треба да траје дуже. Постоји извјесна доза ризика да би нестабилност могла бити «увезена» из других дијелова региона. Постоји и ризик од стварања интерне политичке парализе. Локалним органима власти је потребно више времена за прилагођавање, а међународна заједница ће морати да покаже више стрпљења. Због тога још увијек није дошло вријеме за укидање бонских овлаштења.

Међутим, ово изузетно овлаштење које омогућава наметање закона и смјењивање званичника са јавних функција, не обезбјеђује дугорочна рјешења. Али, уколико буде присутно, као резерва, и уколико се буде повремено употребљавало, може и даље бити користан инструмент против политичке дестабилизације. Овај аргумент све више наилази на одобравање земаља чланица Савјета за имплементацију мира, које ће крајем овог мјесеца морати одлучити о будућности ових овлаштења и Канцеларије на чијем сам челу.

Прошлог мјесеца сам најавио да нећу тражити продужење свог мандата након јуна ове године, а то сам учинио пет мјесеци прије истека мандата. Међународна заједница би требало да искористи овај период како би формулисала дугорочнију политику са циљем стварања функционалне демократије европског модела у Босни и Херцеговини, узимајући у обзир предности и недостатке које су идентификовани током протекле године.

У дефинисању правог курса ка одрживој и функционалној Босни и Херцеговини, потребно је направити разлику између онога што може успјешно функционисати у БиХ и онога што не може функционисати. Такође је потребно промијенити начин размишљања у Босни и Херцеговини, али и у оквиру међународне заједнице. Промовисање одговорности локалних органа власти није једноставан задатак и он носи одређене ризике, међутим, на тај начин се избјегавају краткорочна рјешења у име настојања да се обезбиједи истинска и дуготрајна стабилност. То може осигурати успјех у Босни и Херцеговини. А могуће је да би се овај принцип показао ефикасним и у другим земљама.

Господин Шварц-Шилинг је специјални представник Европске уније и високи представник међународне заједнице у Босни и Херцеговини.